

Spor Basınının Tarihsel Gelişiminde Önemli Bir Dergi: Terbiye ve Oyun

NESLİHAN KILIÇ

Öz

Ülkemizde spor haberleri 19. yüzyılda gazete ve dergilerde kendine yer bulmaya başlamış, zaman içinde okuyucu kitlesinin artmasına paralel olarak müstakil spor gazete ve dergileri yayımlanmaya başlanmıştır. Bu konuda ilk girişim Futbol dergisidir. İnceleme konumuz olan Terbiye ve Oyun dergisi ise ülkemizde spor alanında yayımlanan ikinci yayındır. Türk spor basının önemli isimlerinden Selim Sırrı Tarcan tarafından çıkartılan Terbiye ve Oyun, ilk olarak 14 Ağustos 1911 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Yaklaşık bir yıllık bir yayın sürecinden sonra dergi, maddi imkânsızlıklardan kapanmış, ikinci yayın dönemine ise on yıllık bir aradan sonra başlamıştır. Ülkemizde özellikle beden eğitimi konusunda farkındalık yaratan derginin ikinci yayın dönemi de uzun soluklu olmamıştır. Bu çalışmada spor basınıımızın ilklerinden Terbiye ve Oyun dergisi bütün yönleriyle okuyucuya tanıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Spor Basını, Selim Sırrı Tarcan, Terbiye ve Oyun

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi : 28.04.2019

Kabul Tarihi: 29.05.2019

ORCID ID: 0000-0001-6742-6442

E-mail: nsevenkilic@gmail.com

An Important Magazine in the Historical Development of Sports Press: Terbiye ve Oyun

NESLİHAN KILIÇ

Abstract

Sports news in our country began to find a place in newspapers and magazines in the 19th century. In parallel with the increase of readership in over time, independent sports newspapers and magazines began to be published. The first attempt in this regard is the Futbol Magazine. Terbiye ve Oyun Magazine is the second publication published in the field of sports in our country. Terbiye ve Oyun Magazine, which was published by Selim Sırrı Tarcan, one of the important names of Turkish sports press, was first published on 14 August 1911. After about a year of publication, the magazine closed down from financial difficulties and the second publication period started again after a decade. The second publication period of the magazine, which raises awareness on physical education in our country, has not been long-termed. In this study, Terbiye ve Oyun Magazine, one of the first of our sports press, was tried to be introduced to the reader in all aspects.

Keywords: Turkish Sports Press, Selim Sırrı Tarcan, Terbiye ve Oyun

Research Paper

Received: 28.04.2019

Accepted: 29.05.2019

ORCID ID: 0000-0001-6742-6442

E-mail: nsevenkilic@gmail.com

1. Giriş

Ülkemizde 19. yüzyıldan itibaren spor haberleri gazetelerde kendisine yer bulmaya başlamıştır. Ali Ferruh Bey'in 14 Mart 1891 tarihinde *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımladığı "Eskrim" hakkındaki yazısı, ülkemizde spor konusunda yazılan ilk yazı olarak kabul edilmektedir (Gökçe, 1998: 13). Hemen ardından dünyadaki spor etkinlikleri de dönemin basınında yer almaya başlamıştır. Ancak bu dönemde gazete ve dergilerde spora ayrılan alanlar çok kısıtlı ve sporun birkaç dalıyla ilgilidir.

Başlangıçta gazete ve dergilerde çok sınırlı bir şekilde kendine yer bulan spor haberleri, toplumda belirli bir okuyucu kitlesine ulaşınca müstakil yayınlar olarak çıkmaya başlamıştır. Bu çerçevede Mustafa Ziya tarafından çıkarılan *Futbol*, Türk basınında ilk spor dergisi olarak 11 Ekim 1910 tarihinde yayın hayatına başlamıştır (Çakır, 2008: 172). Dergi sayfalarında yer alan ilk futbol maçı fotoğraflarını çeken spor adamı ve gazeteci Burhan Felek, aynı zamanda M. B. İdris, M. Burhaneddin, Mehmed Burhaneddin, Burhaneddin gibi müstear isimlerle dergide yayımlanan yazılara da imza atmıştır (Ünlütepe, 1991: 7). Derginin adı her ne kadar *Futbol* olsa da güreş, at yarışları, eskrim, jimnastik, atletizm gibi spor dallarına da içeriğinde yer vermiştir (Seyhan, 2012: 132). Türkçe yayımlanan dergi, dönemin yayın anlayışına paralel olarak son sayfasını Fransızca olarak yayımlamış ve Türk insanını sporla tanıştırmayı amaçlamıştır. Derginin, futbola karşı yönetsel ve toplumsal zihniyet değişiminin henüz oluşmadığı bir dönemde yayımlanması ister istemez tiraj sorununu da beraberinde getirmiş ve *Futbol*, yayın hayatını altı ay gibi kısa sayılabilecek bir dönem sürdürebilmiştir (Özsoy, 2011: 211).

Ülkemizde özellikle beden eğitiminin, genel eğitim sistemi içinde yer edinmesinde büyük emekleri geçen Selim Sırrı (Tarcan) tarafından çıkarılan *Terbiye ve Oyun* isimli dergi ise basın tarihimizin ikinci spor dergisidir (Atabeyoğlu, 1991: 7).

Bu çalışmada, Türkiye'de spor yayıncılığının tarihsel gelişiminde önemli bir basamak olan *Terbiye ve Oyun* dergisi ele alınmıştır.

Çalışmanın temel varsayımı, *Terbiye ve Oyun* dergisinin ülkemizdeki beden eğitimi ve sporun gelişimine pozitif katkı sağlayarak önemli bir boşluğu doldurmasıdır.

Çalışma, temelde iletişim/basın tarihi çalışmasıdır. Ülkemizin ilk spor dergilerinden biri olan *Terbiye ve Oyun*'la ilgili durum tespiti/betitleme çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada, bir süreli yayının (*Terbiye ve Oyun*) iletişim bilimleri açısından ele alınarak derginin kurucu kadrosu, yayımlandığı dönem, yayın politikası, hedef kitlesi ve okur profili, yazar kadrosuyla derginin teknik özellikleri okuyucuya tanıtılmaya çalışılmıştır.

Derginin sayılarına Hakkı Tarık Us Koleksiyonundan ulaşılmıştır. *Terbiye ve Oyun*'un 24 sayı olarak yayımlandığı ilk döneme ait koleksiyon eksiksizdir. Ancak on yıl aradan sonra Temmuz 1922'de yeniden yayımlanmaya başlanan derginin ikinci dönem koleksiyonundan iki sayı eksiktir. Buna göre derginin Temmuz 1922-Nisan 1923 tarih aralığındaki ikinci yayın döneminde 1922 yılının Ağustos ve Aralık sayıları (2. ve 6. sayılar) koleksiyonda mevcut değildir.

2. *Terbiye ve Oyun*'un Kimlik Bilgileri

2.1. Kurucu Kadrosu

Derginin künyesindeki bilgiler çerçevesinde "*Sahib-i İmtiyaz ve Müdürü Selim Sırrı*" olarak gözükmektedir. Birinci yayın döneminde birleşik son üç sayıya kadar sadece derginin imtiyaz sahibi olarak gözüken Selim Sırrı Bey, 22, 23 ve 24. sayılarda ise aynı zamanda başyazar (ser muharrir) olarak da gösterilmektedir.

Derginin kurucu kadrosunda Selim Sırrı Bey dışında başka bir isim geçmediğinden burada sadece Selim Sırrı Bey hakkında bilgi verilecektir.

Ülkemizde beden terbiyesi, spor yazarlığı ve folklor araştırmalarına olan katkılarıyla spor tarihimizin önemli simalarından biri olan Selim Sırrı Tarcan, 25 Mart 1874'te bugünkü Yunanistan sınırları içerisinde kalan Mora Yarımadası'ndaki Yenişehir'de doğmuştur.

Babasının 1876'da şehit olmasından sonra ailesiyle İstanbul'a gelen Selim Sırrı Bey, 1882'de Galatasaray Sultanisinde başladığı eğitimini, ailesinin ekonomik sıkıntılarından dolayı tamamlayamamıştır. 1890'da Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyuna parasız yatılı olarak kaydolmuştur. Galatasaray Lisesinde en çok sevdiği dersler Fransızca ve beden eğitimidir. Lise yıllarında hocası Faik Üstünidman'dan oldukça etkilenen Selim Sırrı Bey, askerî okulda okurken de hocasıyla irtibatını kopartmamış ve beden eğitimine olan ilgisini canlı tutmuştur.

Selim Sırrı Bey, Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyundan mezun olduktan sonra İzmir'de göreve başlamıştır. Beden eğitimi ve sporla ilgili ilk yazılarını da İzmir'de çıkan *Hizmet* gazetesinde yayımlamıştır.

1900'de İstanbul Anadolu Kavağı İstihkâm Birliğinde göreve başlamıştır. Bu arada spor, jimnastik ve beden eğitimiyle ilgili yazıları da *Servet-i Fünûn* ve *İkdâm*'da yayımlamaya başlamıştır.

1903'te Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyunda jimnastik hocası olarak görevlendirilmiştir. 1905'de Hediye Hanım ile evlenmiştir.

Modern sporun ülkemizdeki öncülerinden Selim Sırrı Bey, olimpizmin de ülkemizdeki kurucularındandır. 1907 yılında başlattığı girişimler neticesinde 1908'de Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti'ni kurmuştur.

1908'de II. Meşrutiyet hareketine katılmıştır. Aynı yıl İstanbul'da özel bir beden eğitimi merkezi açmıştır. Dönemin hükûmetinin destekleriyle 1909 Mayıs'ında İsveç'e gitmiştir. İsveç Kraliyet Beden Eğitimi Akademisinde İsveç usulü jimnastiğin inceliklerini öğrenen Selim Sırrı Bey, 1910'da İstanbul'a dönmüştür.

Öğrenciliğinde Jön Türklere, meslek hayatında ise İttihat ve Terakki'ye aidiyeti olan Selim Sırrı Bey, 1908'de II. Meşrutiyet hareketine de katıldığı için İsveç dönüşü askerî okulda hocalık yapması uygun görülmemiş ve farklı bir askerî birlikte bir başka göreve atanmıştır. İsveç'te edindiği tecrübeyi askerî okulda öğrencilere aktarma hayalleriyle İsveç'ten dönen Selim Sırrı Bey, askerlikten istifa etmiş ve Vilâyet-i Osmâniye Mekâtibinin Terbiye-i Bedeniyye Müfettişliğine atanmıştır. Bu görev Selim Sırrı Bey'e tam da aradığı fırsatı vermiş ve o güne kadar sınırlı birkaç okulda olan beden eğitimi dersleri kendisinin gayretleriyle yaygınlaşmaya başlamıştır.

Selim Sırrı Bey, 1919-1920 yıllarında Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü olarak görev yapmış, 1925'te Maarif Vekili Hamdullah Suphi döneminde beden terbiyesi müfettişliğine atanmıştır. Maarif Vekili Mustafa Necati Bey döneminde Türkiye'nin ilk beden terbiyesi okulunu açmış, 1928'de *Terbiye-i Bedeniye Tarihi* adlı eserini yazmıştır.

Selim Sırrı Bey, 1935'te Maarif Vekâleti Başmüfettişliğinden emekli olmuş, 1938-1946 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisinden milletvekilliği yapmıştır.

Tarihe adını, Türk spor tarihinin unutulmaz isimlerinden biri olarak yazdıran Selim Sırrı Tarcan, 2 Mart 1957 tarihinde 84 yaşında vefat etmiştir (*Terbiye ve Oyun*, 1922: 16; Oğuzkan, 1997: 11-34; Çapan, 1999: 2; Sarıkaya, 2018: 65).

2.2. Yayımlandığı Dönem

Dergi, 14 Ağustos 1911 (1 Ağustos 1327 Rumi) tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Esasen *Terbiye ve Oyun* ülkemizde yayımlanan ikinci spor dergisi olsa da yayımlandığı dönem itibarıyla iki dönem olarak çıkmıştır.

14 Ağustos 1911 ile 14 Ağustos 1912 tarihleri arası, derginin ilk yayın dönemini, Temmuz 1922 ile Nisan 1923 arası ise derginin ikinci yayın dönemini oluşturmuştur.

Birinci yayın döneminde *Terbiye ve Oyun*, 14 Ağustos 1911'den 6 Haziran 1912 tarihli 21. sayıya kadar her 15 günde bir düzenli olarak yayımlanan bir yayın periyo-

duna sahiptir. Selim Sırrı Bey'in 6-22 Temmuz 1912 tarihleri arasında düzenlenen 1912 Stockholm Olimpiyatlarını yerinde takip etmek üzere İsveç'te bulunmasından dolayı derginin yayın periyodunda bir aksama meydana gelmiş, derginin 22, 23 ve 24. sayıları birleşik olarak 14 Ağustos 1912'de "*nüsha-i fevkalade*" (olağanüstü sayı) etiketiyle yayımlanmıştır (1912: 369). Birleşik olarak yayımlanan bu üç sayıyla derginin birinci yayın dönemi de sona ermiştir. Başlangıçtan itibaren "1" sayfa numarasıyla yayımlanan dergi, "396" sayfa numarasıyla ilk dönemini kapatmıştır.

"Bundan on sene evvel pek samimi emellerle *Terbiye ve Oyun* mecmuasını neşre başlamıştık. Ancak bir sene muntazaman çıkarmaya muvaffak olabildiğimiz risalemiz tahaddüs eden gaileler yüzünden faaliyetini muvakkaten tatil etti. Bugün yine aynı gayeyi istihdaf etmek üzere yeniden saha-i faaliyete giriyor," sözleriyle Temmuz 1922 tarihinde derginin ikinci yayın dönemi başlamıştır (1922: 1).

İkinci dönemde aylık periyotlarla yayımlanan dergi, Temmuz 1922'den Nisan 1923'e kadar toplamda on sayı yayımlanmıştır.

Yaklaşık on yıl aradan sonra yeniden çıkmaya başlayan dergi, yayın yılı olarak geçen dönemin devamı mahiyetinde olduğunu ifade etmek üzere "Sene 12" notunu düşmüşken, sayı ve sayfa numarası olarak "1" numaradan başlamış böylece sayı olarak 25. sayıdan ve sayfa numarası olarak da 397'den devam etmemiştir. Derginin önceki dönemin devamı olduğunun bir diğer göstergesi de ikinci dönem sayılarının ilk kapak sayfasında derginin kuruluş tarihinin (*tarih-i tesis*) 14 Ağustos 1911 olarak yer almış olmasıdır (1922: 1).

İlk yayın döneminde dergide sadece Rumi takvim kullanılmıştır. Ancak okuyucuya kolaylık olması açısından, aşağıdaki tabloda (Çizelge 1) miladi takvime göre karşılıklarına yer verilmiştir. İkinci dönemde ise dergide yıl bilgisi olarak miladi takvim kullanılmıştır.

Türk sporunun gelişmesine sporcu ve yazar kimliğiyle sayısız katkılarda bulunan Selim Sırrı Bey'in çıkartmış olduğu *Terbiye ve Oyun* dergisi, basın tarihimiz açısından çeşitli ilkleri barındırmakla birlikte uzun soluklu bir yayın dönemine sahip olamamıştır. Nitekim derginin, ilk yayın döneminde yaklaşık bir yıllık sürede 24 sayı olarak yayımlanması, ikinci yayın döneminde de yine yaklaşık on aylık sürede 10 sayı olarak yayımlanması bu durumu göstermektedir.

Selim Sırrı Bey, birinci yayın döneminin 10. sayısında bu duruma atıfta bulunmaktadır. 15 Kanunievvel 1327 tarihli 10. sayının ilk sayfasında "*Şehzade-i Kemâlatperver Devletlû Necâbetlû Selim Efendi Hazretlerine*" başlığıyla kaleme aldığı

yazısında, Sultan II. Abdülhamid'in oğlu Şehzade Mehmet Selim Efendi'ye derginin masraflarını karşılamak üzere gönderdiği para için teşekkür etmektedir. Bu durum, derginin yayımlanmasında karşılaşılan ekonomik sıkıntıları göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim kimi kaynaklarda da derginin kısa süren bir yayın dönemine sahip olmasına gerekçe olarak ekonomik sıkıntılar gösterilmiştir (Sarıkaya, 2018: 65).

Şehzade Selim Efendi'nin desteği, Selim Sırrı Bey'e dergiyi çıkartma konusunda bir güven vermiş, bu durum 11. sayının kapak sayfasında "İfade-i Mahsusa" başlığı altında okuyucuyla paylaşılmıştır. Osmanlı basın literatüründe daha ziyade özel bir durum açıklamasını ifade etmek üzere kullanılan "İfade-i Mahsusa" başlığı altında Selim Sırrı Bey, beden eğitimiyle ilgili bir dergi çıkartmaya karar verdiğinde dostlarından gelen tepkileri dile getirmiştir.

"*Marifet iltifata tâbidir, müşterisiz meta zayıdır,*" sözleriyle yazısına başlayan Selim Sırrı Bey, bundan yaklaşık altı ay önce dergiyi yayımlamaya karar verdiklerinde dostlarının çeşitli ihtar ve ikazlarıyla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Eleştiriler, genellikle ülkenin içinde bulunduğu buhranlı bir devirde "*Terbiye ve Oyun*" isimli bir dergiyi çıkartmanın macera olacağı, hevesle başlanan bu işin sonunun hüsrarla biteceği ve derginin uzun soluklu olamayacağı yönündedir. Bu tarz eleştirilerin dışında derginin ismi de tartışma konusu olmuştur. Selim Sırrı Bey, "*Terbiye*" kelimesinde cüreti aşan bir yön bulunduğu (..."*Bunda bir hodşinaslık, bir hadşinaslık, daha doğrusu bir küstahlık gördüler*"...) ayrıca "*Oyun*" kelimesinin de "*Terbiye*" kelimesiyle yan yana kullanılmasının uygun olmadığı, çünkü oyun kelimesinin kendi içinde bir hafifliği barındırdığı, bu kelimenin terbiye kelimesiyle değil, terbiyesiz kelimesiyle kullanılmasının daha uygun olduğu yönünde dostlarının dile getirdiği görüşlere yazısında yer vermiştir (1912: 161). Dostlarının bu uyarılarına rağmen bugün derginin 11. sayısını çıkartmayı başardıklarını, esas amaçlarının gelecek nesillerin zihinsel ve bedensel eğitimlerine katkı sunmak olduğunu dile getiren Selim Sırrı Bey, bu uğurda her türlü zorluğu göğüslemeye hazır olduklarını, bu zorlukların aşılmasında kendilerine yardımcı olan dostlara da minnettarlıklarını ifade etmiştir. Yazının sonunda, derginin çıkmasından dolayı duyduğu memnuniyeti ifade eden Terbiye ve Tedrisat-ı Askeriye Müfettiş-i Umumisi Tevfik Paşa'nın dergiye gönderdiği mektuplar okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

Çizelge 1. Terbiye ve Oyun Dergisinin Yayın Tarihi ve Sayfa Sayısını Gösterir Tablo

NO	MİLADİ	RUMİ	SAYFA SAYISI	SAYFA NUMARASI
1	14 Ağustos 1911	1 Ağustos 1327	16	1-16
2	28 Ağustos 1911	15 Ağustos 1327	16	17-32
3	14 Eylül 1911	1 Eylül 1327	16	33-48
4	28 Eylül 1911	15 Eylül 1327	16	49-64
5	14 Ekim 1911	1 Teşrinievvel 1327	16	65-80
6	28 Ekim 1911	15 Teşrinievvel 1327	16	81-96
7	14 Kasım 1911	1 Teşrinisani 1327	16	97-112
8	28 Kasım 1911	15 Teşrinisani 1327	16	113-128
9	14 Aralık 1911	1 Kanunievvel 1327	16	129-144
10	28 Aralık 1911	15 Kanunievvel 1327	16	145-160
11	14 Ocak 1912	1 Kanunisani 1327	16	161-176
12	28 Ocak 1912	15 Kanunisani 1327	16	177-192
13	14 Şubat 1912	1 Şubat 1327	16	193-208
14	28 Şubat 1912	15 Şubat 1327	16	209-224
15	14 Mart 1912	1 Mart 1328	16	225-240
16	28 Mart 1912	15 Mart 1328	16	241-256
17	11 Nisan 1912	29 Mart 1328	16	257-272
18	25 Nisan 1912	12 Nisan 1328	24	273-296
19	9 Mayıs 1912	26 Nisan 1328	24	297-320
20	23 Mayıs 1912	10 Mayıs 1328	24	321-344
21	6 Haziran 1912	24 Mayıs 1328	24	345-368
22-23-24	14 Ağustos 1912	1 Ağustos 1328	28	369-396
1	Temmuz 1922	-	16	1-16
2	Ağustos 1922	-	16	17-32
3	Eylül 1922	-	16	33-48
4	Ekim 1922	-	16	49-64
5	Kasım 1922	-	16	65-80
6	Aralık 1922	-	16	81-96
7	Ocak 1923	-	16	97-112
8	Şubat 1923	-	16	113-128
9	Mart 1923	-	16	129-144
10	Nisan 1923	-	16	145-160

2.3. Yayın Politikası

Dergi, çıkış amacını ilk sayının kapak sayfasında “*Gençlerin terbiye-i fikriyye ve bedeniyyesine hâdim, on beş günde bir neşr olunur mecmuadır.*” (1911: 1) ifadeleriyle açıklamıştır. Buna göre dergi yayın politikasını, gençlerin zihinsel ve bedensel gelişimine hizmet olarak belirlediğini ilk günden kamuoyuna deklare etmiştir. Nitekim derginin ilk sayısında Selim Sırrı Bey, “*Meslek ve Maksadımız*” başlığıyla yayımladığı ilk yazısında, isminden de anlaşılacağı üzere derginin amacının sosyal hayata dair iki önemli meseleyi yani terbiye ve oyunu esas alarak gençlerin beden ve fikir gelişimine katkı sağlamak şeklinde derginin yayın politikasının sınırlarını çizmiştir.

Eğitimle ilgili ülkemizdeki genel bir yanlışa değinen Selim Sırrı Bey, “*...Bizde daima terbiye-i fikriyye terbiye-i bedeniyyeye tercih edilmiş, vücut büsbütün mahrum-i iltifat bırakılmıştır.*” (1911: 1) sözleriyle eğitim sistemimizin sağlıklı bir vücut inşasından ziyade, fikirle uğraşmayı öncelediğini ancak bunun modern toplumların eğitim sistemleriyle mukayese edildiğinde bir eksiklik olduğunu belirtmiştir. İşte bu eksikliği gidermek düşüncesiyle dergiyi yayımlamaya başladıklarını ifade eden Selim Sırrı Bey, dergide buna uygun olarak gençlerin beden ve ruh sağlığının eğitimine ve güçlendirilmesine yönelik konu ve haberlere ağırlık verileceğini belirtmiştir.

Dergi, ikinci yayın döneminde de birinci dönemde izlediği yayın politikasını aynen devam ettirmiştir. Derginin ilk sayfasında “*Kârilerimize*” başlığıyla okuyucuya ikinci kez merhaba diyen Selim Sırrı Bey, derginin yayın politikasını şu sözlerle ifade etmiştir:

Herkesçe malumdur ki terbiye, milletlerin mukadderatı üzerine icra-i tesir eden bir mesele-i hayatiyedir. Onsuz hiçbir içtimai ıslahatın vukuu muhtemel değildir. Bircümle inkılâbatta enzâr-ı umumiye çocuklara ve terbiyeye teveccüh eder.

Biz de mecmuamızda ekseriyetle çocuklara ve gençlere hitap ediyoruz. Hayat hakkına, hürmet hakkına, beden ve fikrine ihtimam hakkına malik olan bu şahs-ı içtimai bir gün mukaddes vatana faydalı bir uzuv olmak üzere yetiştirmeyi en esaslı bir gaye telakki ediyoruz (1922: 1).

İkinci yayın dönemi genel olarak birinci dönemin devamı mahiyetinde olmakla birlikte, bu dönemin kapak sayfasına eklenen bir kelime yayın politikasının biraz daha genişletildiğini göstermektedir. Birinci dönemde gençlerin fikrîsel ve bedensel eğitimine hizmeti gaye edinen dergi, ikinci dönemde buna bir de *ruhi terbiyeyi* (psikolojik eğitimi) eklemiştir.

Derginin kapak kısmında “*Mesleğimize muvâfık makâlât mea'l-memnuniyye kabul olunur. Derç olunmayan âsâr iade olunmaz.*” ifadeleriyle, yayın politikasına uygun makalelerin memnuniyetle kabul edileceği, yayımlanmayan eserlerin de iade edilmeyeceği ifade edilmiştir (1922: 1).

Her iki dönem bir bütün olarak değerlendirildiğinde genel olarak derginin birinci dönem yayın politikasında *terbiye-i bedeniyyenin* (beden eğitimi) ağırlıkta olduğunu ve hedef kitlenin gençlerden ziyade çocuklar olduğunu ifade etmek mümkündür. İkinci dönemde ise derginin üzerinde durduğu konu beden eğitimi değil, genel olarak spordur. Bu dönemde hedef kitle belirgin şekilde gençlerdir. Ülkenin resmî olarak katılacağı 1924 Paris Olimpiyatları bu durumun muhtemel sebepleri arasında olabilir.

2.4. Hedef Kitle ve Okur Profili

Yukarıda ifade edildiği üzere dergi kapak sayfasında “*Gençlerin terbiye-i fikriyye ve bedeniyyesine hâdim*” yazısıyla, hedef kitlesinin gençler olduğunu belirtmiştir.

Selim Sırrı Bey, ilk sayıda yer alan “Çocuk Terbiyesi” başlıklı yazısında “*en hakiki yetim hakk-ı tâbi-i medenisi olan tahsil ve terbiyeden mahrum bırakılmış çocuklardır*” ifadeleriyle çocukların eğitim ve tahsil hayatının önemine vurgu yapmış, bu imkândan mahrum olanları yetim olarak nitelemiştir (1911: 2).

İkinci yayın döneminde Selim Sırrı Bey, eğitimin toplumların geleceğinin şekillenmesinde en önemli unsur olduğunu, bu eğitimin hedef kitlesinin de çocuklar ve gençler olduğu için derginin öncelikle çocukları ve gençleri dikkate alarak yayın faaliyetine başlayacağını belirtmiştir.

Derginin gençlere yönelik olduğunun bir başka göstergesi de dönemin gazete ve dergi abonelik şartlarında pek de örneği görülmeyen bir şekilde öğrenciye indirimli fiyattan abonelik imkânının sunulmasıdır. İlk dönem derginin aboneler için ücreti, senelik 30 kuruşken öğrenciler için –öğrencinin okul idaresinden dergiyi teslim alması şartıyla– 20 kuruş olarak belirlenmiştir. Bu şart “paso” sisteminin olmadığı bir dönemde derginin bir nevi kendini sağlama alma çabasıdır.

2.5. Yazar Kadrosu

Derginin kapak sayfasında da belirtildiği üzere Selim Sırrı Bey “ser muharrir” diğer bir ifadeyle başyazardır. Derginin 18. sayısından itibaren kapak sayfasında bu kez başyazar olarak Bekir Fahri ismi geçmekle birlikte dergide Bekir Fahri imzalı tek bir yazı yer almıştır (1912: 289).

Dr. İhsan Bey “*Hanımlar İçin / Mekanik Hareket*” gibi başlıklar altında çeşitli yazılar kaleme almıştır (1911: 4).

Osman Fahri Bey, dergide yazı ve şiirleri yayımlanan bir isimdir (1911: 6).

Mesut Fani imzalı yazılar daha ziyade müstear bir ismi çağrıştırmaktadır. (1911: 31).

Dr. Rıza Nur (1911: 33), İbrahim Alâeddin (1911: 57), Ahmet Robinson (1911: 63), Fadıl Ahmet (1911: 81), Ali Ulvi (1911: 105), A. Kazım (1911: 134), Mahmut Sadık (1911: 143), Ekrem Şemhî (1912: 190), M. Şemsettin (1912: 193), Mehmet Emin (1912: 200), Rüştü Ethem (1912: 226) ve Ali Kâmî (1912: 321) Beyler dergide yazısı bulunan yazarlardır.

Dergide A. F. ve M. H. imzalı yazılara sahip, isimlerinin sadece baş harfleri yer alan iki yazar daha bulunmaktadır (1911: 57).

Dergide kadın yazar olarak Hayriye Melik Hunç (1911: 85) isimli bir kadın yazarın bulunması ve dönemin önemli gazetecilerinden Celal Nuri Bey (1912: 313) imzalı bir yazının yer alması, derginin yazarlar listesinde dikkat çeken iki ayrıntıdır.

“İsveç usulünün memleketimizde neşr ve ta’minine hasr-ı vucud eden Selim Sırrı Bey ve rufekâsı” (Soldan sağa; Fuat Bey (Gelenbevi İdadisi ve Beşiktaş Rüşdiye-i Askeriyesi Muallimi), Dr.

İhsan Bey (ayakta duran, Mekâtib-i Hususiyye Muallimlerinden), Muallim Selim Sırrı Bey (önünde kitap açık olan, Terbiye-i Bedeniyye Müfettiş-i Umumisi), Şavariş Efendi (ayakta ortada duran-Ermeni Mektepleri Muallimi (İsveç usulünü Londra'da tahsil etmiştir), Feridun Bey (Dârü'l-Muallimin Muallimi), Abdurrahman Bey (İstanbul Lisesi Kabataş, Üsküdar, Davutpaşa İdadileri Muallimi), Ahmed (Robenson) Bey (en sağda ayakta duran, Galatasaray Sultani ve Vefa İdadileri ve Numune Rüşdiyeleri Muallimi) (1912: 304).

3. Terbiye ve Oyun'un Teknik Bilgileri

3.1. Sayfa Sayısı

Terbiye ve Oyun, 16 sayfa olarak yayımlanmaya başlanmış, 25 Nisan 1912 tarihinde yayımlanan 18. sayıdan itibaren sayfa sayısını 24'e çıkarmıştır. 14 Ağustos 1912 tarihinde yayımlanan "*fevkalade nüsha*" ise 28 sayfadır.

Derginin, Temmuz 1922'de başlayan ikinci yayın döneminde bütün sayılar yeniden 16 sayfa olarak yayımlanmıştır.

3.2. Mizanpajı

Derginin kapağı, bir dış kapak ve bir iç kapaktan oluşmuştur.

Dış kapakta derginin fiyatı, numarası, yayın tarihi, imtiyaz sahibi, abone şartları, basıldığı matbaa, idare yeri ve dergide yer alan yazılara dair içerik (*münderecât*) bilgilerine yer verilmiştir.

İç kapakta ise dış kapakta yer alan bilgiler kısmen yer almıştır.

6. sayıya özgü olmak üzere derginin kapak mizanpajı değişmiş, "*Terbiye ve Oyun*" yazısı farklı bir hatla yazılmıştır.

Dergi sayfaları genel olarak bir sayfaya iki sütun şeklindedir.

Fotoğraf, temsili resim ve çeşitli çizimler şeklinde görsel malzemelere bolca yer verilmiştir. Özellikle Selim Sırrı Bey'in 1912 Stockholm Olimpiyatlarını yerinde takip ederek dergide yer verdiği fotoğraflar, dünya spor basını için önemli bir kaynak konumundadır.

3.3. Fiyatı

Derginin ilk dönem bayi fiyatı 60 paradır. Kapak sayfasında abonelik ücretlerine yer verilmiştir. Buna göre abonelik ücretleri: "İstanbul ve Vilayet için (posta ücretiyle beraber) *senelik 30 kuruş, altı aylık 15 kuruştur. Eyâlât-ı Mümtâze ve Memâlik-i Ecnebiye için (posta ücretiyle beraber) senelik 8 franktır. Talebeye idareden alınmak şartıyla seneliği 20 kuruştur.*" Abonelik bedelinin nakit olarak istendiği, pul kabul edilmeye-

ceği de özellikle belirtilmiştir.

Derginin 12. sayısının sonunda abonelere bir duyuru yer almaktadır. Duyuruda derginin sağlıklı bir şekilde yayımlanmasının ancak aboneliklerle mümkün olduğu bu nedenle abonelerin bir an önce aboneliklerini yenilemesi gerektiği vurgulanmıştır. Duyuruda ayrıca postada yıpranan dergilerin istenildiği takdirde ücretsiz olarak yenisiyle değiştirileceği de ifade edilmiştir (1912: 192).

Dergi, abonelerle iletişimi, son sayfasında yer alan “*Terbiye'nin Açık Muhaberatı*” başlıklı köşesinde sağlamıştır. Bu başlık altında abonelerin isimleri belirtmek suretiyle onlarla ilgili çeşitli bilgiler verilmiştir (1912: 208).

Yaklaşık on yıl sonra tekrar çıkan dergi, enflasyon oranlarından olsa gerek bu sefer bayi fiyatını 5 kuruş olarak belirlemiştir. Bu dönem dikkat çeken husus, derginin kapak sayfasında abonelik bilgilerine ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmemesidir (1922: 1).

3.4. Yayın Periyodu

Dergi, ilk yayın döneminde 15 günlük periyotta yayımlanmıştır. Bu yayın periyodu 21. sayıya kadar oldukça düzenli bir şekilde devam etmiştir. 21. sayıdan sonra yaklaşık iki ay boyunca yayımlanmayan dergi, 14 Ağustos 1912’de üç sayı bir arada yayımlanmıştır. Ancak *Terbiye ve Oyun*, bu baskıdan sonra yayımlarına 1922 Temmuz’una kadar sürecek uzun bir süre ara vermiştir.

İkinci yayın döneminde ise *Terbiye ve Oyun*, artık aylık periyotta yayımlanmaya başlanmıştır. Son sayısının çıktığı Nisan 1923 tarihine kadar da bu periyota bağlı kalınarak hiç ara vermeden aylık olarak düzenli bir şekilde yayımlanmıştır.

3.5. Reklam ve İlanlar

Derginin birinci yayın döneminin ilk sayısının son sayfasında (derginin sonunda yer alan iç kapak sayfası), derginin son sayfasıyla iç sayfalarına reklam için ilan alınacağı, bu ilanların şartlarını öğrenmek için derginin idarehanesine gelmesi gerektiği belirtilmiştir (1911: 1. Sayı kapağı). Bununla birlikte derginin birinci yayın döneminde dışarıya yönelik herhangi bir reklam ve ilana rastlamadık. Bu dönemde dergide yer alan reklam ve ilanlar Selim Sırrı Bey’in *Terbiyevî İsveç Jimnastikleri ve Mektep Oyunları* (1911: 48) ve *Çocuk Oyunları* (1911: 96) isimli eserleriyle sınırlıdır.

Derginin ikinci yayın döneminde ise Selim Sırrı Bey’in eserlerinin yanında doğrudan Selim Sırrı Bey’in “*bünyesi zayıf çocuklara hususi jimnastik dersleri verir. Nişantaşı’nda Ğunis Apartmanının 1. Katında Beyoğlu, Telefon: 1430*” şeklinde kendisine ait bir ilan daha bulunmaktadır.

Dergi ikinci yayın döneminde çocuk hastalıkları uzmanı Dr. Ali Refet Bey'in muayehanesiyle ilgili (1922: 2. Sayı kapağı), iç hastalıkları uzmanı Dr. Melik Bey, Diş tabibi Ruhi Vâmık Bey, Şekerci Hacı Bekirzâde (1922: 3. Sayı kapağı) gibi daha ziyade sağlık sektörüyle ilgili ilanlara yer vermiştir.

Tuhafiye ve manifatura ticareti (1922: 4. Sayı kapağı), sağlıklı maden suyu (1922: 4. Sayı kapağı), dış macunu (1922: 7. Sayı kapağı), Ford (1922: 7. Sayı kapağı) ve Fiat (1922: 8. Sayı kapağı) otomobilleri ve bir spor dergisine uygun olarak en son sistem spor aletleriyle ilgili reklamlara yer verilmiştir (1922: 4. Sayı kapağı).

Reklam ve ilanlarla ilgili genel bir değerlendirme olarak, birinci dönemde dışarıdan reklam alınmadığını, ikinci dönem ise alınan reklamların dönemin gazete ve dergileriyle mukayese edildiğinde az sayıda olduğunu ve bu reklamların derginin sadece son sayfalarında yer aldığı ifade etmek mümkündür.

3.6. Basım Yeri

24 sayı olarak çıkan ilk yayın döneminde dergi, 12. sayısına kadar dönemin en modern matbaalarından olan Ebüzziya Matbaasında (Kılıç, 2019: 68) basılmıştır. Künyesinde idare adresi ise "İstanbul Bab-ı Âli Yokuşunda Orhan Bey Hanında Numara: 10" şeklinde gözükmektedir (1911: 1).

Adresin hemen altında idarehanenin cuma günü dışında her gün saat 13.00 ile 18.00 arasında açık olduğu ifade edilmiştir.

Terbiye ve Oyun, 12. sayıdan, birinci yayın döneminin son sayısı olan 24. sayıya kadar Karabet Matbaasında basılmıştır.

İkinci yayın döneminde ise dergi Jandarma Matbaasında basılmaya başlanmış, 4. sayıdan itibaren de Ahmet İhsan ve Şürekâsı Matbaasında basılmıştır. Bu dönem derginin idare adresi açık adres olarak değil, sadece "*Beyoğlu / Telefon: 1430*" olarak kapak sayfasında yer almıştır.

Derginin ilk veya son sayfasında her ne kadar matbaa bilgileri yukarıda ifade edildiği şekilde yer almış olsa da ikinci yayın döneminde 4. sayının son kapağında bir alt bilgi olarak şu not bulunmaktadır: "*Muhterem Kârilerimiz; Terbiye ve Oyun'un her nüshasından Servet-i Fünun Matbaası 2.000 adet basıyor...*" Bu bilgi, derginin o günkü asgari basım sayısını göstermesi açısından da dikkat çekicidir.

4. *Terbiye ve Oyun*'un İçerik Özellikleri

Terbiye ve Oyun, içeriğini kapak sayfasında yer alan "*Münderacât*" (içerik) başlığı altında okuyucuya duyurmuştur.

Dergide yer alan konu/köşe başlıkları her iki dönem için de yaklaşık olarak aynıdır. Ancak birinci dönem sayılarında yazıların altında yazar isimlerine yer verilmişken ikinci dönemde Selim Sırrı Bey hariç olmak üzere hiçbir yazar ismine yer verilmemiştir. Dolayısıyla örneğin “*Hanımlar İçin*” köşesi her iki yayın döneminde de dergide yer almakla birlikte birinci yayın döneminde bu köşenin altında Dr. İhsan Bey’in ismi yer alırken ikinci yayın döneminde bu köşedeki yazılar isimsiz yayımlanmıştır.

Birinci yayın döneminde derginin içeriği daha çok beden eğitimi (*terbiye-i bedeniyye*) ağırlıklıyken ikinci yayın döneminde spor olayları, sağlıkla ilgili yazılar ve edebî konular da dergide yer almıştır.

Her iki dönemin son kapak sayfası ilanlara ayrılmıştır.

Dönemin siyasi atmosferine uygun olarak kahraman Türk ordusunun Afyonkarahisar’da Yunan Ordusu’na karşı kazandığı zafer, dönemin diğer yayın organlarında olduğu gibi *Terbiye ve Oyun*’da da yer almıştır. Kazanılan zafer, Mustafa Kemal Paşa’nın bir fotoğrafının altında “*Münci-i Millet Gazi Mustafa Kemal Paşa*” (Milletin Kurtarıcısı Gazi Mustafa Kemal Paşa) yazısıyla okuyucuya duyurulmuştur (1922: 49).

İkinci dönem dergide yer alan yazılar çeşitli sporların tanıtımı kadar, “İsveç’te Spor Teşkilatı” (1922: 43) ve “*Fransa’da Spor Teşkilatı*” (1922: 73) gibi yabancı ülkelerdeki spor teşkilatlarının tanıtımını da içermektedir.

Selim Sırrı Bey’in birinci dönem yazıları genel olarak beden eğitimiyle ilgilidir. Bu çerçevede dergide “*Sihhi Çocuk Oyunları*” başlığıyla çocukların zihinsel ve bedensel gelişimlerine katkı sağlayacak yazılar, fotoğraflar eşliğinde verilmiştir. Aynı şekilde çeşitli sayılarda yer alan “*Mektep Oyunları*” başlıklı yazılarda, bu oyunların çocukların gelişimine maddi ve manevi yönden katkıları üzerinde durulmuştur. Yazıda dikkat çeken hususlardan biri de Selim Sırrı Bey’in beden eğitimiyle spor arasındaki farklara temas etmesidir.

Sporlara ancak 20 yaşından sonra başlanmalıdır. Çünkü bu idmanlar en fikren, beden en şedit bir faaliyeti icap ettirir. Sporda gaye-i mütarakkibe, galebedir. Spor eğlence tarzında bir cîdâl-i hayattır. Galebenin temini uğrunda gençler bütün kuva-yı hayatilerini sarf ederler. Öyle şedit tahammül-ferma bir mübarezeye hazırlanmamış vücutlar pek çabuk yıpranır, harap olur ve tam kendilerinden istifade olunacak bir çağda min cihetin marîz olup gözden nihân olurlar. İşte onun içindir ki biz futbolu mekteplerde yalnız oyun şeklinde pek faydalı gördüğümüz hâlde spor suretinde oynanmasını pek mahsurlu görmekteyiz. Oyun ile spor farkını ileride teşrih edeceğiz (1911: 10).

Bu ifadeleriyle Selim Sırrı Bey, sporun kazanmaya dayalı bir oyun olduğunu, bunun için de vücudun aşırı bir efor sarf ettiğini ve bu yoğun temponun vücudu hasta edeceğini, dolayısıyla çocukların gelişim seyri açısından spordan ziyade beden eğitiminin daha yararlı olduğunu belirtmiştir.

Çocukların gelişim seyrine katkıda bulunacak oyunlar da Selim Sırrı Bey'in iki kız çocuğunun fotoğrafları ve açıklamasıyla birlikte verilmiştir.

Beden eğitimi tarzındaki yazılar her ne kadar çocuk ve gençleri hedeflese de yetişkinlere yönelik içeriğe sahip olanlar da bulunmaktadır. Örneğin; Selim Sırrı Bey'in bir seri olarak kaleme aldığı "*Tıbbî Jimnastikler*" başlıklı yazı dizisi, günümüzde fizik tedavi kapsamında değerlendirilebilecek hareketleri, çeşitli fotoğraf ve temsili resimlerle okuyucuya anlatmıştır (1912: 359).

Dergide "*Faâliyet-i İctimâiyye*" başlıklı köşede, zaman zaman çeşitli yazarların yazısına yer verilmekle birlikte Selim Sırrı Bey'in yazıları da yer almıştır. Örneğin, Osmanlı'da özellikle gayrimüslim kız mekteplerindeki spor eğitiminin diğer okullardaki eğitimden daha iyi olduğuna dair yazı Selim Sırrı imzalıdır (1911: 71).

Dergide yer alan köşelerde genel olarak içerik yönünden bir birlik sağlanamamıştır. Selim Sırrı imzasıyla yayımlanan "*Spor Âleminde*" köşesi için de aynı durum söz konusudur. Bu çerçevede bir sayısında bu köşede örneğin tenis oyununun ne olduğu, nasıl oynandığı, oyun alanının ve zemininin nasıl olması gerektiğine dair ayrıntılı bilgilere yer verilirken (1911: 26) başka bir sayıda aynı köşede, bu kez, her vücut organının idmanının ayrı olması gerektiğinden söz edilmiştir (1911: 42).

Telif yazıların yanında kimi zaman tercüme yazılar da dergide yer almıştır. Örneğin, spor ve sağlık arasındaki ilişkiyi ele alan Prof. Müller'in "*Benim Usulüm*" isimli makalesi Selim Sırrı Bey tarafından tercüme edilerek dergide yayımlanmıştır (1911: 45).

Selim Sırrı Bey'in derginin başyazarı ve sahibi olmasından olsa gerek dergide kimi zaman birden fazla yazısının da yer aldığı olmuştur.

Dergiye gönderilen okuyucu mektupları da Selim Sırrı imzasıyla cevaplanmıştır.

Spor tarihimiz açısından oldukça değerli bilgilerin yer aldığı *Terbiye ve Oyun*'un en orijinal yönlerinden biri de 1912 Uluslararası Stockholm Olimpiyatlarıyla ilgili bilgileri içermesidir. Selim Sırrı Bey'in bizzat takip ettiği Olimpiyatlar, çeşitli haber, yorum, fotoğraf ve bilgilerle okuyucuya duyurulmuştur. Bu çerçevede örneğin, 1912 Uluslararası Stockholm Olimpiyatlarına katılacak devletlerin hangi spor dallarında kaç kişiyle katılacaklarıyla ilgili bir tabloya yer verilmiştir. Tablodan anlaşıldığına göre Osmanlı Devleti eskrim, futbol, jimnastik, açık tenis ve spor

müsabakaları gibi farklı kategorilerden sadece bir spor müsabakasına iki kişiyle katılmıştır. Olimpiyatlara en yüksek katılım 267 kişiyle İngiltere tarafından, en düşük katılım ise sadece 2 kişiyle Osmanlı Devleti tarafından sağlanmıştır (1912: 349). Nitekim resmî olarak Osmanlı Devleti'ni temsil eden iki kişi, Vahran Haret Papazyan ve Mıgırdiç Mıgıryan isimli iki Ermeni Osmanlı vatandaşıdır. Her ikisi de resmen Osmanlı'yı temsil etmelerine rağmen katılımları devlet tarafından finanse edilmemiş, İsveç'e seyahat ve konaklama masrafları Ermeni Cemaati, bazıları Osmanlı dışından olmak üzere çeşitli bağışlar ve tiyatro temsilinden elde edilen gelirle karşılanmıştır (<http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Olimpiyat-Oyunlari-Sporcu-Listesi/27>).

“İsveç Kralının huzurunda müsabakaya dâhil olanların geçit resmi” (1912: 370)

Beden eğitimini, bedenin çeşitli açılardan eğitilmesi olarak gören Selim Sırrı Bey, dansı da beden eğitiminin bir parçası olarak değerlendirmiş ve millî oyunumuz “Zeybek”e müstakil bir sayıda yer vermiştir. Kapak fotoğrafında zeybek kıyafetli bir efeyle okuyucunun karşısına çıkan dergi, iç sayfalarında da “Zeybek Raksı” başlığıyla bu oyuna ait bilgilere yer vermiştir. Yazıda, zeybek oyunuyla ilgili bilginin dergide yayımlanmasının belki de okuyucu tarafından dudak bükülerek karşılanacağı ancak zeybeğin millî bir oyun olduğu ve beden terbiyesiyle ilgili böylesi bir dergide millî oyunlarımıza da yer verilerek bu değerlerimizin yaşatılması gerektiğinden söz edilmiştir (1911: 67).

Derginin neredeyse bütün sayılarında yer alan bir köşe de “*Hanımlar İçin*” başlığını taşımaktadır. Ancak yukarıda “*Spor Âleminde*” köşesi için ifade edilen hususlar bu köşe için de geçerlidir. Köşede çoğunlukla Dr. İhsan Bey tarafından kaleme alınmış yazılar bulunmakla birlikte, Dr. Rıza Nur Bey ve M. H. imzalı yazılar da yer almıştır. Osmanlı toplumunda ve Viyana’da kadınların durumu, beden eğitiminin lüzum ve ehemmiyeti, genç kızlara çeşitli tavsiyeler, hanımlar için jimnastiğin önemi köşede ele alınan konulardandır.

Derginin ilk üç sayısında, 39 maddeden oluşan “*Dârülfünûn Gençleri Terbiye-i Bedeniyye Kulübü Nizamnamesi*” adı altında üniversite öğrencilerinin beden eğitimi kulübüne ait yönetmelik yer almıştır.

Derginin 18. sayısından itibaren “*Kısm-i Edebi*” başlığıyla bir köşe de dergide yer almaya başlamıştır. Böylece *Terbiye ve Oyun*’da spor dışında da farklı alanlarda zaman zaman yazılar kaleme alınmıştır. 18. sayının sonunda “*Gelecek nüşhamızda Celal Nuri Bey’in bir tenkit-i edebîsi derç olunacaktır.*” ifadeleriyle bir duyuru yer almış ve dönemin önde gelen gazetecilerinden Celal Nuri Bey’in “*Musahaba-i Edebiyye*” başlıklı yazısı 19. sayının “*Kısm-i Edebi*” köşesinde yayımlanmıştır.

Celal Nuri Bey, “*Azizim Selim Sırrı Bey / Terbiye’ye bir kısm-i edebî ilavesi fikri pek hoşuma gitti. Zannetmem ki terbiye-i fikriyye terbiye-i bedeniyyeden daha az mühim olsun. Bunu takdir ettiğinizden dolayı sizi tebrik ve teklifinize maa’t-teşekkür mukabele ile ilk musahabemi takdim ediyorum.*” sözleriyle beden eğitimiyle ilgili bir dergide zihin eğitime de yer vermesinden dolayı Selim Sırrı Bey’i tebrik etmektedir (1912: 313).

Dr. Rıza Nur Bey’in “*Hicab*” isimli bir makalesi yayımlanmıştır. Yazının içeriğinde Dr. Rıza Nur, çocukların terbiyesinin İngiliz terbiyesine uygun olarak yapılması gerektiği üzerinde durmuştur (1911: 33).

Dergide yer alan bir başka başlık da “*İnce Fikirler*” adını taşımaktadır. Bu başlık altında özlü sözler, hikmetli deyişler ele alınmıştır (1911: 69).

Şiir köşesi derginin farklı sayılarında yer alan bir diğer başlıktır.

Osman Fahrî’nin “*Balkanlara*” (1911: 6), Ali Ulvi’nin “*Mevlid-i Nebî*” (1911: 39), İbrahim Alâeddin’in “*Otomobil Geçerken*” (1911: 57), Hayriye Melik Hunç’un “*İntizar*” (1911: 85) ve Mehmet Emin’in “*Kur’an-ı Kerim*” (1912: 200) başlıklı şiirleri dergide yayımlanan şiirlerden bazılarıdır.

Terbiye ve Oyun temelde beden eğitime yönelik bir dergi olmakla birlikte dergide zihin eğitimiyle ilgili yazılara da yer verilmiştir. M. Şemsettin Bey’e ait “*Terbiye-i Diماغیyyə*” (Zihin Eğitimi) başlıklı iki yazı (1911: 135) ile Rüştü Ethem Bey’in aynı başlıklı yazısı zihin eğitimi konularını ele almıştır (1912: 226).

Derginin 14. sayısı 1910 Atina Olimpiyatlarına ayrılmıştır. Ancak kapak sayfasında “*Olimpiyat Oyunları*” başlığıyla verilen haberde tarih konusunda bir hata yapılarak 1910 olması gereken tarih 1916 olarak verilmiştir (1912: 209).

“*Mektep El İşleri*” başlıklı yazıda okullarda çocukların el işi becerilerini geliştirmeye yönelik ve daha ziyade İsveç eğitim kurumlarından yola çıkılarak çeşitli el işi modellerine yer verilmiş, çeşitli resim ve çizimlerle çocukların el becerilerine yönelik örnek el işleri anlatılmıştır (1911: 75).

“*Mekanik Hareket*” derginin çeşitli sayılarında yer alan Dr. İhsan Bey imzalı bir başlıktır. Köşede, vücudun yapmış olduğu çeşitli hareketlerin mekaniği (1911: 7) ve “*Harekât-ı Mafsariyye*” (Kas Hareketleri) gibi farklı konular ele alınmıştır (1911: 19).

“*Spor Âleminde*” başlıklı köşe, başta Selim Sırrı Bey olmak üzere çeşitli yazarların kalem oynattığı bir köşedir. Ahmet Robenson’un 1911-1912 İstanbul liglerini ele aldığı yazısı, spor tarihimiz için oldukça değerli bilgiler sunmaktadır. Yazıda o sezon için hangi takımların 1. Ligde hangi takımların 2. Ligde oynayacağı konusunda bir toplantı yapıldığından ve bu toplantıda, takımların belirlendiğinden söz edilmektedir (1911: 63). Aynı şekilde 1911-1912 lig fikstürünün yer aldığı tablo, spor tarihimiz açısından önemli bilgiler içermektedir. Tabloda İstanbul’daki futbol takımlarının maç tarihleri bulunmaktadır (1912: 176).

Dergi içeriğini oluşturan belli başlı muhtevalar ana hatlarıyla bunlardır. Ayrıca herhangi bir disiplin içermeyen, birbirinden bağımsız pek çok yazı da dergide yer almıştır. Bunlar arasında örneğin; Fazıl Ahmet Bey’in “*Terbiye ve Tedrisat*” ile “*Sihhi Çocuk Jimnastikleri*” başlıklı yazısını (1911: 81), Ali Kâmî Bey’in “*Söylemek Dinlemek*” (1912: 321) ve Ekrem Şemhî Bey’in “*Terakki ve Tekâmül İçin*” (1912: 190) başlıklı yazılarını göstermek mümkündür. Son olarak şunu da ifade edelim; derginin 15. sayısının kapağında Selim Sırrı Bey’in “*İsveç Kralı 5. Gustav Hazretlerine*” hitabıyla yayımlanan bir mektubuna yer verilmiştir. Türkçe ve Fransızca yayımlanan mektupta Selim Sırrı Bey, Osmanlı’daki beden eğitimine yapmış olduğu katkılarından dolayı İsveç Kralı’nın kendisine gönderdiği nişandan dolayı Kral’a teşekkürlerini arz etmektedir (1912: 225).

5. Sonuç

Modern sporun ülkemizdeki öncülerinden ve beden eğitiminin, genel eğitim sistemi içinde yer edinmesinde büyük emekleri geçen Selim Sırrı Tarcan tarafından çıkartılan *Terbiye ve Oyun* dergisi, basın tarihimizin ikinci spor dergisidir.

Terbiye ve Oyun, basın tarihimiz açısından çeşitli ilkleri barındırmakla birlikte uzun

soluklu bir yayın dönemine sahip olamamıştır. Dergi iki dönem hâlinde yayımlanmıştır. İlk yayın tarihi olan 14 Ağustos 1911 tarihinden 14 Ağustos 1912 tarihine kadarki kısım derginin ilk yayın dönemini; Temmuz 1922 ile Nisan 1923 arası ise derginin ikinci yayın dönemini oluşturmuştur. Birinci dönemde 15 günde bir, 24 sayı olarak çıkan dergi, ikinci yayın döneminde ise aylık periyotta, 10 sayı olarak yayımlanmıştır.

Terbiye ve Oyun, çıkış amacını ilk sayısının kapak sayfasında gençlerin zihinsel ve bedensel gelişimine hizmet olarak açıklamış ve dergi içeriği de buna uygun hazırlanmıştır.

Sahibi ve başyazarı sıfatıyla dergi içeriğinde Selim Sırrı Bey'in önemli bir ağırlığı bulunmuştur. "*Sihhi Çocuk Oyunları / Mektep Oyunları / Spor Âleminde*" gibi köşeler, Selim Sırrı Bey'in görüş ve düşüncelerini dile getirdiği başlıklardır.

Derginin yazar kadrosunda ayrıca Dr. İhsan Bey, Osman Fahri Bey, Mesut Fani, Dr. Rıza Nur, Ahmet Robinson, Ali Ulvi, Ethem Necdet, Ali Kâmi, İbrahim Alâeddin, Fadıl Ahmet, A. Kazım, Mahmut Sadık, Ekrem Şemhî, M. Şemsettin, Mehmet Emin ve Rüştü Ethem Beyler gibi dönemin önemli isimleri de yer almıştır.

Terbiye ve Oyun'un ilk yayın döneminde ağırlıklı olarak işlenen konular, daha ziyade beden eğitime yönelikken ikinci dönemde dergi çerçeveyi biraz daha genişletmiş ve beden eğitiminden sporun tüm branşlarına doğru bir içeriğe sahip olmuştur.

Spor tarihimiz açısından oldukça değerli bilgilerin yer aldığı *Terbiye ve Oyun*'un en orijinal yönlerinden biri de 1912 Uluslararası Stockholm Olimpiyatlarıyla ilgili bilgileri içermesidir. Selim Sırrı Bey'in bizzat takip ettiği Olimpiyatlar, çeşitli haber, yorum, fotoğraf ve bilgilerle okuyucuya duyurulmuştur.

Beden eğitimini, bedeninin çeşitli açılardan eğitilmesi olarak gören Selim Sırrı Bey, dansı da beden eğitiminin bir parçası olarak değerlendirmiş ve millî oyunumuz "Zeybek"e müstakil bir sayıda yer vermiştir. Dergide, zeybek oyunuyla ilgili bilginin dergide yayımlanmasının belki de okuyucu tarafından dudak bükülerek karşılanacağı ancak zeybeğin millî bir oyun olduğu ve beden terbiyesiyle ilgili böylesi bir dergide millî oyunlarımıza da yer verilerek bu değerlerimizin yaşatılması gerektiğinden söz edilmiştir.

Terbiye ve Oyun dergisi her ne kadar uzun soluklu bir yayın sürecine sahip olmasa da ülkemizde spor basınının tarihsel gelişiminde önemli bir basamak olmuştur. Beden eğitiminin kitlelere tanıtılmasında önemli bir işlev görmesi, bilimsel spor yazılarına yer vermesi, Batı dillerinden tercümeler yayımlaması ve fotoğraf gibi görsel öğeleri bolca kullanması, dergiyi basın tarihimiz açısından önemli kılan diğer hususlardandır.

Kaynaklar

- Atabeyoğlu, C. (1991). Türkiye’de Spor Yazarlığının 100. Yılı. 1891-1991. İstanbul: Türkiye Spor Yazarları Derneđi.
- Atabeyoğlu, C. (2000). Selim Sırrı Tarcan. İstanbul: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi.
- Çakır, H. (2008). Türk Basınında İlk Spor Gazetesi: Futbol. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 26.
- Çapan, M. Ş. (1999). Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan. Muđla: Ünyay.
- Gökçe, A. (1998). Cumhuriyet’in 75. Yılında Spor Medyası Semineri. Ankara: Yücel Ofset.
- Kılıç, Neslihan. (2019). Abdurrahman Velid Ebüzziya: Dönemi ve Gazeteciliđi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oğuzkan, A. F. (1997). Selim Sırrı Tarcan Yaşamı ve Hizmetleri. Ankara: Türk Eğitim Derneđi.
- Özsoy, S. (2011). Spor Basının Tarihi ve Türkiye’de 1950’den Günümüze Yaşanan Değişim. Marmara İletişim Dergisi, 18.
- Sarıkaya, Makbule. (2018). Selim Sırrı Bey’in (Tarcan) Sıhhi Çocuk Oyunları. Atatürk Dergisi, 7 (1).
- Seyhan, Salih. (2012). İlk Spor Yazarlarımızdan Selim Sırrı Tarcan ve Yeni Muhit Dergisindeki Yazılarından Örnekler. Global Medial Journal, 3 (5).
- Terbiye ve Oyun Dergisi. 1911-1912; 1922-1923 Koleksiyonları.
- Ünlütepe, M. Şerif. (1991). Türkiye’de Spor Gazeteciliđi ve Tarihsel Gelişimi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Olimpiyat-Oyunlari-Sporcu-Listesi/27> Erişim Tarihi: 11.04.2019

Yürüme Yarışı, King's College okulu atletik spor, Birleşik Krallık, The Illustrated London News dergisinden alınan örnek resim, 1870.